

Sanna Kaarlejärvi – Tero Salminen

ÄLYKÄS TALOUSHALLINTO

Automaation aika

Alma Talent
Helsinki 2018

Copyright © 2018 Alma Talent Oy ja tekijät

ISBN 978-952-14-3429-7

ISBN 978-952-14-3430-3 (sähkökirja)

ISBN 978-952-14-3431-0 (verkkokirja)

Kansi: Niilas Nordenswan

Taitto: Sirpa Puntti

BALTO print, Liettua 2018

Anna palautetta kirjasta: protoimitus@almamedia.fi

Sisällys

1 JOHDANTO	11
2 MITÄ ON ÄLYKÄS TALOUSHALLINTO?	14
2.1 Digitaalisesta taloushallinnosta älykkääseen taloushallintoon	14
2.2 Älykkään taloushallinnon osa-alueet	17
2.3 Mitä hyötyä digitalisaatiosta ja älystä?	21
Blogi: Taloushallinnon tavoitteina lisääntyneet palvelut alemmilla kustannuksilla – miten tämä on toteutettavissa?	24
3 PILVI, ROBOTIIKKA JA TEKOÄLY OSAKSI TALOUDEN JÄRJESTELMIÄ	29
3.1 Digitaalisuuden tilanne taloushallinnossa	29
3.2 Taloushallinnon järjestelmien perusteet	31
3.2.1 ERP-järjestelmät	35
3.2.2 Erillisohjelmistoista alustaratkaisuihin	36
Blogi: ERP-päätäjän palapeli	37
3.3 Järjestelmien kehittyminen	40
3.3.1 Integroidut järjestelmäympäristöt varmistavat tehokkaat tietovirrat	42
3.3.2 Pilvipalveluilla nopeammin kiinni moderneihin järjestelmiin ja toiminnallisuuksiin	45
3.3.3 Käyttäjäystävällisyys korostuu järjestelmissä ja prosesseissa	48
3.3.4 Datan hallinta ja hyödyntäminen	49

3.4	Robottiikka ja tekoäly taloushallinnossa	51
3.4.1	Lisäautomaatiota rutiineihin ohjelmistorobotiikalla.	53
3.4.2	Kehittyneet käyttöliittymät ja chatbotit	56
3.4.3	Koneoppimisella automatisoidaan automaatiosäätöjen luontia.	59
3.4.4	Kehittynyt tekoäly.	61
	Blogi: Automaation hyödyt lunastetaan luottamuksen kautta.	62
3.5	Miten saat tehot irti talouden järjestelmistä?	64
4	DIGITAALINEN DATA ON AUTOMAATION PERUSTA	68
4.1	Datan merkitys korostuu	68
4.2	Laadukas tapahtumadata mahdollistaa tehokkaat prosessit	69
4.2.1	Tapahtumadatan kehityksen tavoitteita ja välineitä.	69
4.2.2	Verkkolaskutuksen kehitys kiihtyy globaalisti	72
4.2.3	Hallitse tietovirtoja integraatioilla	75
4.2.4	Täsmäytysprosessit varmistavat oikeellisuuden.	78
4.2.5	Tapahtumadatan validointi ja rikastus.	79
4.3	Master datalla määritetään raportoinnin sisältö	81
4.3.1	Master datan kehityksen tavoitteita ja välineitä	81
4.3.2	Kirjanpidon perustiedot	83
4.3.3	Asiakas- ja toimittajatiedot.	89
4.3.4	Henkilötiedot	90
4.4	Sähköinen arkistointi	90
5	ÄLYKKÄÄT TALOUSHALLINNON PROSESSIT	93
5.1	Taloushallinnon prosessit	93
5.2	Ostolaskut ja ostoreskontra.	96
5.2.1	Ostolaskuprosessin määritelmä	96
5.2.2	Ostotilaukseen perustuvan ostolaskun käsittely	99
5.2.3	Ostosopimukseen perustuvan toistuvan ostolaskun käsittely.	101

5.2.4	Ostolaskujen vastaanotto	102
5.2.5	Ostolaskujen tiliöinti, kierrätys ja hyväksyntä	104
5.2.6	Ostolaskujen maksatus	109
5.2.7	Ostolaskujen täsmäytys ja jaksotus	110
5.3	Matkalaskut ja matkareskontra	111
5.3.1	Matkalaskuprosessin määritelmä	111
5.3.2	Matkasuunnitelma	114
5.3.3	Matka- ja kululaskun laadinta ja hyväksyntä	114
5.3.4	Matkalaskujen maksu ja kirjanpitokäsittely	117
5.3.5	Luottokorttiostojen käsittely	117
5.3.6	Matka- ja kululaskujen raportointi	118
5.3.7	Liittymät ja ohjaustiedot	119
5.4	Laskutus ja myyntireskontra	120
5.4.1	Myyntilaskuprosessin määritelmä	120
5.4.2	Laskun muodostaminen	122
5.4.3	Laskun lähetys vastaanottajalle	129
5.4.4	Myyntireskontra	130
5.4.5	Perintä	131
5.5	Maksuliikenne	132
5.5.1	Maksuliikenteen määritelmä	132
5.5.2	Uloslähtevä maksuliikenne	134
5.5.3	Sisääntuleva maksuliikenne	136
5.5.4	Tiliotteiden käsittely	137
5.5.5	Muiden maksutapojen rahavirrat	138
5.5.6	Kassaennusteet	139
5.6	Käyttöomaisuus	140
5.6.1	Käyttöomaisuuskirjanpidon määritelmä ja prosessi	140
5.7	Kirjanpito	143
5.7.1	Pääkirjanpidon määritelmä	143
5.7.2	Pääkirjanpidon tositteiden automatisointi	147
5.7.3	Tilien täsmäytykset ja tarkastukset	149
5.7.4	Kauden katkon toimenpiteet	153

5.7.5	Konsernikonsolidointi	157
	Blogi: Kirjanpitäjän muuttuva työ	159
5.8	Kontrollit	161
	Blogi: Viilaatko pilkkua vai viilaako pilkku sinua? . . .	166
6	PROSESSIT UUELLE TASOLLE	168
6.1	Miksi prosesseja kehitetään?	168
6.2	Hallitse riskejä dokumentoimalla prosessit	169
6.3	Yhtenäistä toimintatavat ja järjestelmät	172
6.4	Kehitä kokonaisprosesseja yhteistyössä liiketoiminnan kanssa.	175
6.5	Tasaa työkuormaa suunnittelemalla aikataulut	176
6.6	Keskity olennaiseen.	178
6.7	Poista turhat työt	178
	Blogi: Halvin tapa tehostaa taloushallintoa on lopettaa tekeminen.	179
6.8	Ohjaa toimintaa tavoitteilla ja mittareilla.	181
6.9	Automatisoi prosessit	182
	Blogi: Eliminoi automaation pullonkaulat taloushallinnossa	183
7	TALOUSTIETO HYÖTYKÄYTTÖÖN RAPORTOINNILLA JA ANALYTIIKALLA	186
7.1	Tavoitteena ajantasainen ja helppokäyttöinen raportointi.	186
7.2	Ulkoisen raportointi vastaa ulkoisiin vaatimuksiin	194
7.3	Talousohjausta sisäisellä raportoinnilla ja analytiikalla.	197
7.4	Katse tulevaisuuteen budjetoinnilla ja ennustamisella.	203
8	TALOUSHALLINNON TYÖN UUSJAKO	207
8.1	Digitalisaation vaikutus taloushallinnon johtamiseen.	207
	Blogi: Talousjohtajan 5 aikasyöppöä – näin korjaat ne	214

8.2	Palvelukeskukset ja keskittäminen edelleen keskiössä.	217
8.3	Prosessien kehittyminen varmistetaan prosessikohtaisella organisoinnilla.	221
8.4	Optimoi kokonaisprosesseja ja tuota hyvää palvelua	223
	Blogi: Hukkaatko työkaveriesi aikaa taloushallinnon töillä?	226
8.5	Automaatio muuttaa taloushallinnon palvelumarkkinaa	229
	Blogi: Kolme keinoa, joilla taloushallinnon ulkoistus onnistuu	233
	Blogi: Voiko Suomi olla ulkoistuksen uusi Intia?	237
8.6	Uudet roolit ja osaamisvaatimukset	241
	Blogi: Älykäs talousorganisaatio laittaa paukut osaamisen kehittämiseen	244
9	KEHITTÄMISEN UUDET TUULET	247
9.1	Kehitysmahdollisuuksien ja niiden hyötyjen tunnistaminen.	247
9.2	Taloushallinnon kehitysprojektien läpivienti.	249
9.2.1	Suunnitteluvaihe.	251
9.2.2	Toteutusvaihe	255
	Blogi: Kaikki viisautta ei asu yksin meissä.	260
9.3	Kokeilukulttuuri sopii myös taloushallintoon	262
9.4	Lean taloushallinnon kehityksessä.	264
10	MITÄ SEURAAVAKSI?	267

1 Johdanto

Sähköinen taloushallinto on tullut nuoren aikuisen ikään, kun se täytti viime vuonna (2017) kaksikymmentä vuotta. Suomi oli maailman ensimmäinen maa ja globaali edelläkävijä, joka lainsäädännöllään mahdollisti siirtymisen paperisesta taloushallinnosta sähköiseen taloushallintoon vuonna 1997. Siihen saakka kaikki taloushallinnon aineistot ja tositteet oli käsitelty tai vähintäänkin lain vaatimusten vuoksi arkistoitu pääosin paperilla ja manuaalisesti. Kaksikymmentä vuotta on vaadittu siihen, että digitaalisuus on vihdoin pääosassa myös taloushallinnossa. Digitaalisen taloushallinnon ratkaisuiden kehityksessä tapahtuu kuluvan viiden vuoden aikana (2016–2020) suurempi kehitysoikka kuin edellisen viidentoista vuoden aikana (2000–2015) tapahtui. Tämä on kolmas kirjamme digitaalisesta taloushallinnosta ja kirja on tarkoitettu niin taloushallinnon ammattilaisille kuin myös jo perusasiat osaaville taloushallinto- ja tietojärjestelmätiiteen opiskelijoille. Lisäksi kirja palvelee soveltuvien osien luettuna ICT-alan asiantuntijoita sekä muita uusien teknologioiden kuten ohjelmistorobotiikan tai tekoälyn sovellusalueista kiinnostuneita.

Kahdessakymmenessä vuodessa on tapahtunut paljon kehitystä. Valitettavasti Suomi on myös menettänyt sähköisen taloushallinnon edelläkävijäseman monilla osa-alueilla. Järjestelmämarkkina konsolidoituu voimakkaasti ja on keskittymässä tulevaisuudessa muutamien kansainvälisten jättien ja ekosysteemien haltuun. Verkkolaskutukseen siirtyminen on edennyt Suomessa hitaasti, mutta sillä osa-alueella olemme monia muita maita vielä kuitenkin edellä. Merkittävin teknologian avustama muutos tällä hetkellä liittyy ohjelmistorobotiikan ja tekoälyn nopeaan yleistymiseen taloushallinnon automatisoinnissa. Näistä ratkaisuista on tullut yksi keskeinen muutoksen ajuri teknologioiden tultua kaikkien saataville kustannusten alenemisen ja teknologioiden yleiskäyttöisyyden myötä. Tietotyön automatisointi ja tekoälyn hyödyntäminen tietotyössä ovat sovelluskoh-

teena paljon helpompia kuin fyysisten esineiden liikuttelu, kuten itseohjautuvat ajoneuvot. Mutta ohjelmistot, joita hyödynnämme, ovat valitettavasti muiden kuin suomalaisten kehittämiä.

Paljon hyvääkin meiltä onneksi löytyy. Suomalaiset organisaatiot ovat edellä monia muita maita modernien teknologioiden hyödyntämisessä taloushallinnossa ja suomalaisten organisaatioiden taloushallinnon tehokkuus on yleisesti maailman huipputasoa. Seuraavan kansallisen tason kehitysluokan toivoisi olevan kuitenkin radikaalisti suurempi.

Olemme kahdessa aikaisemmassa kirjassamme pyrkineet kuvaamaan modernia, viimeisintä teknologiaa, osaamista ja parhaita käytäntöjä hyödyntävää taloushallintoa. Tavoitteemme on tässä teoksessa sama. Emme keskity pelkästään viimeisimpään teknologiaan, vaan pyrimme kuvaamaan nykyaikaisen ja tehokkaan tavan järjestää automaattinen taloushallinto huomioiden älykkäät, liiketoimintaa tukevat prosessit, laadukas data, tehokas tiedon esittäminen ja hyödyntäminen, järkevä töiden organisointi, oikeanlaiset osaamiset sekä teknologian hyödyntäminen. Älykäs taloushallinto hyödyntää uutta teknologiaa kuten ohjelmistorobotiikkaa ja tekoälyä, mutta se on paljon muutakin. Älykäs taloushallinto muodostuu monesta toisiinsa saumattomasti nivoutuvasta osa-alueesta, joita kaikkia kirjassa avataan.

Liiketoiminnan odotuksissa taloushallinnon kehittämiseksi nousee usein esille toive ketterästä taloushallinnosta, joka tukee kasvua ja liiketoiminnan muutoksia sekä hoitaa rutiinit kustannustehokkaasti ja huomaamattomasti. Taloushallinnossa taas nähdään kuormituksen kasvu lisääntyvien viranomaisraportoinnin velvoitteiden kautta, esimerkiksi kansallinen tulorekisteri, rakennusalan ilmoitusvelvollisuus ja eri maissa reaaliaikaiseksi muuttuva veroraportointi. Lisäksi vaaditaan entistä enemmän sisäisiä ja ulkoisia kontroleja. Miten vastata eri tahojen toiveisiin ja vaatimuksiin? Miten voidaan ratkaista nämä kaksi vastakkaiselta vaikuttavaa vaatimusta: ketteryys vs. kasvavat kontrolli- ja raportointivaateet? Pakollisista ulkoisista raportointivaatimuksista ei pääse mihinkään, ne täytyy pystyä täyttämään mahdollisimman tehokkaasti osana prosessia.

Automaatio ja digitaalinen data avustavat sekä ulkoisiin että sisäisiin vaatimuksiin vastaamisessa. Mitä enemmän rutiineja on automatisoitu, sitä paremmin ne skaalaavat. Mitä digitaalisempia, standardoidumpia ja keskitetympiä prosessit ovat, sitä nopeampi niitä on muuttaa ja kehittää. Mitä enemmän prosesseja on automatisoitu, sitä parempi on laatu ja sitä vähemmän täytyy käyttää aikaa ihmisten mahdollisten manuaalisten virheiden ja väärinkäytösten estämiseksi. Toteutuakseen älykäs taloushallinto vaatii näkemyksellistä johtamista ja kehitysosaamista. Uusista teknologioista ei ole hyötyä, ellei perusta ole kunnossa, sillä esimerkiksi huonon tai tarpeettoman prosessin automatisointi ei tuo lisäarvoa.

Taloushallinnon teknologioiden ja datan osalta kehitys on viime vuosina ollut nopeaa. Kehitys näyttää jatkuvan ja kiihtyvän edelleen. Monissa organisaatioissa taloustiimeissä on jo robottikollegoja ja tekoälyä pilotoidaan monissa eri sovelluskohteissa. Tämä auttaa taloushallintoa saavuttamaan tavoitteitaan. Automaatioaste on huimassa nousussa. Liiketoiminnalle ja viranomaisille pystytään tuottamaan osana prosessia reaaliaikaista ja laadukasta dataa yrityksen toiminnasta ja taloudesta. Taloushallinnon asiantuntijat voivat käyttää aikaansa tiedon tuottamisen sijaan tiedon hyödyntämiseen. Taloushallinto on lopultakin pääsemässä byrokraattisesta tukitoiminnosta liiketoiminnan kumppanin rooliin.